

NOBILIS

č a s o p i s b e z p o s l j e d n j e s t r a n i c e

broj 22 • proljeće 2004.
5,00 kn
+ O-blok
+ gratis bilježnica

22. travnja - Dan planeta Zemlje

**GKP Čakom i Međimurske vode svim čitateljima ovog broja
NOBILISA daruju bilježnicu od 100% recikliranog papira**

MEĐIMURSKE VODE

22. ožujka - Svjetski dan voda

u ovom broju Nobilisa:

8 - 9 Tko je zapalio trsku

Književnik Jurica Pavičić analizira odnos Hrvata prema prirodnim vrijednostima i baštini. Slučaj izgorjelog parka Vransko jezero nije izoliran i događa se diljem domovine.

10 Međimurski dan rijeke Mure

Mura je zaštićena kao [značajni krajolik](#) već tri godine, a Međimurska županija šuti: niti su objavili bilo kakav info-letak o zaštiti, niti pak osnovali Javnu ustanovu za zaštitu Mure.

16 - 18 Aldo Leopold i Etika zemlje

Mnogi ga smatraju ocem [moderne ekologije](#), a u Hrvatskoj je gotovo nepoznat. Njegove knjige biblija su okolišnog pokreta, a zaklada koja nosi njegovo ime provodi programe kakvi su potrebni i Međimurju.

uz naslovnici

Siva čaplja (*Ardea cinerea*)

Siva čaplja je najveća i najčešća čaplja koja obitava u Hrvatskoj. Procjenjuje se da se u Hrvatskoj gnijezdi 3000 do 4000 parova. Gnijezde se kolonijalno u krošnjama visokog drveća, najčešće hrasta, bukve i topole. Ženka snese tri do pet modrozelenkastih jaja koja se izvole u roku 25 do 28 dana. Mlade ptice u gnijezdu ostaju oko sedam tjedana, sve dok im krila dovoljno ne ojačaju za prvi let. Uglavnom je siva, s bijelom glavom i vratom te crnom kukmom. Let joj je polagan i težak. Raspon krila je između 175 i 195 cm, prosječna težina je između 1,7 i 2 kg, a visina od 90 cm do jednog metra. Jedna je od dvije vrste čaplji koje Hrvatsku nastanjuju tijekom cijele godine. Nerijetko se može vidjeti i na poljima, gdje lovi miševe, tekunice i zmije.

tekst i fotografija: Krunoslav Rac

Izborna skupština udruge ZEON

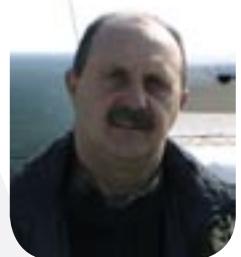
U utorak, 27. travnja 2004. godine (nakon aktivnostima bogatog Tjedna planeta Zemlje u Međimurju), udruga ZEO Nobilis održala je redovnu godišnju sjednicu Skupštine, koja je ujedno bila i izborna. Naime, zbog povećanog opsega projektnih aktivnosti i zbog činjenice da ZEON upošljava i određeni broj djelatnika na puno radno vrijeme, ovom je Skupštinom utvrđen novi ustroj rada. Pritom su izglasane manje promjene Statuta udruge, kao i Pravilnici koji definiraju, primjerice, visinu naknada za rad članova Upravnog odbora ili odgovornost voditelja projekta spram različitih tijela udruge.

Skupštini je nazočila većina od redovnih članova udruge ZEON, čime su sve odluke bile pravovaljane. Potrebno je napomenuti da je ovo bila radna Skupština, u trajanju od tri sata. Zbog toga, odlučeno je da će svečana sjednica Skupštine - povodom 10-godišnjice rada ZEO Nobilisa - biti održana tijekom jeseni 2004. godine, gdje će se onda pozvati predstavnici svih partnerskih udruga, općina i gradova te medija. U međuvremenu, ZEON će tiskati i godišnje izvješće o radu (annual report) za 2003. godinu.

Ono najvažnije, Skupština je izabrala novi Upravni odbor udruge, što znači i novu predsjednicu, dopredsjednika, tajnika i dva člana. Evo tko će voditi ZEON tijekom sljedeće četiri godine:

Leona Jug (1979). izabrana je za predsjednicu udruge ZEON, na temelju dosadašnjih rezultata rada u ovoj udruzi. Leona je odnedavno diplomirana učiteljica, a u Nobilisu radi već pet godina i to na različitim edukacijskim projektima kao što je NERKA. Živi u Peklenici i društveno je jako aktivna.

Josip Ceilinger (1946.) novi je dopredsjednik ZEON-a, čovjek koji rad udruga ima u 'malom prstu'. U Međimurju je poznatiji kao osnivač "Međimurske popevke" te kao jedan od ključnih ljudi za provedbu projekta "Zelena Agenda" u Općini Nedelišće (tamo i živi). Polaznik treninga za organizatora lokalnih zajednica udruge Odraz tijekom 2004. godine.

Siniša Golub (1976.) osnivač je udruge ZEON, prvi predsjednik i dosadašnji tajnik. Kako je po novom ustroju direktor udruge ujedno i tajnik Upravnog odbora, tako je njegova funkcija samo produžena na sljedeće četiri godine. Urednik je ovog časopisa i koordinator na mnogim projektima. Fotograf i publicist.

Maja Novak Golub (1976.) je s mesta predsjednice udruge izglasana za članicu Upravnog odbora, i to zaduženu za osnivanje i rad Zaklade koju će ZEON osnovati tijekom 2004. godine. Diplomirana ekonomistica s položenim profesorskim i stručnim ispitom, značajno je doprinjela radu udruge proteklih godina, pa će tako i nastaviti. Trenutno radi u nakladništvu.

Dražen Crnčec (1980.) diplomirani je profesor biologije i kemije, a već je upisao i magisterij u tom području. U Upravni odbor ZEON-a ušao je kao mladi stručnjak koji će pratiti rad na projektima koji uključuju upravo stručnu komponentu. Izrazito agilan i predan svojem poslu, a odsad i udrizi ZEON.

impressum:

NOBILIS

časopis bez posljednje
stranice

glavni urednik:

Siniša Golub

grafički urednik:

Zoran Vojvodić, SprudLab

fotografija:

Siniša Golub
Krunoslav Rac
arhiva udruge ZEON

uredništvo ovog broja:

Željka Lilek
Ana Bajšić
Žaklin Lukša, prof.

nakladnik:

**Zaštitarsko-ekološka
organizacija NOBILIS**

nevladina udruga za zaštitu
okoliša, prirodne i kulturne
baštine - Međimurje

za nakladnika:
Leona Jug, predsjednica

ZEON Nobilis
Šenkovec, Vrtna 1
HR - 40000 Čakovec
www.nobilis.hr

© 2004. by ZEON

uredništvo ne odgovara za
stavove i moguće krive
navode u autorskim
tekstovima

oblikovanje i prijelom:
SPRUD.hr, Čakovec

tisk:

TAMPOSIT, Nedelišće

prijava izdavanja ove
tiskovine upisana je u
Ministarstvu kulture - odjel
za informiranje, pod brojem
1165

tiskano u svibnju 2004.

Izdavanje ovog broja časopisa
financirano je iz proračuna
redovnih aktivnosti udruge
ZEON

ISSN 1332-9197

RIJEČ UREDNIKA

Na rubu svijeta!

Ovaj broj Nobilisa već je bio u tisku, kad se moja urednička malenkost vratila s terenskog rada. Po povratku, odlučio sam nanovo napisati ovaj uvodnik, jer mi se područje koje sam posjetio, kao i razlog tog posjeta čine (trenutno) važnijim od ponovnog pisanja o tome kako Međimurska županija ne radi praktično ništa na stvarnoj zaštiti značajnog krajobraza rijeke Mure. No, ni ovaj uvodnik neće proći bez rijeka, pa ni bez Mure!

Kaj?! Početkom ove godine rodila se ideja o stvaranju jedinstvene knjige (monografije) o tri velike rijeke panonskog dijela Hrvatske: o Muri, Dravi i Dunavu. I ne samo o rijekama, već o slikovitim mjestima, zanimljivim ljudima i tradicijskim običajima koji su se razvili na potezu od Međimurja do krajnjeg istoka naše domovine. Dakle, ideja o knjizi koja će na popularan način - riječima i fotografijom - prikazati sve ono što povezuje te tri rijeke.

Ta će knjiga biti autorski uradak trojice sada već poznatih imena: Jasmina Sadikovića iz "Zelenog Osijeka", Krunoslava Raca kao samostalnog fotografa (poznatijeg kao suradnika hrvatskog izdanja National geographica), te urednika Nobilisa, dakle opet mene. Spomenuti trojac već je krenuo u akciju: dana 11. svibnja zajedno smo oplovili Dunav od Batine do Aljmaša, fotografirajući usput krajolike, bogatu faunu i zanimljive detalje. Fotografije očekujte u knjizi koja, prema planu, iz tiska mora izaći točno za godinu dana.

Još se ne mogu oteti dojmu da smo toga dana plovili - po rubu svijeta! Svo to vodeno okruženje moćnog Dunava, tek poneki ribič u čiklovu (tako u Baranji zovu čun), tek jedan pravi dunavski alas, i zeleno okruženje ritskih šuma ... sve to u čovjeku budi čudan osjećaj. Kao da civilizacija i ne postoji, kao da divljinu caruje Zemljom. Poželjno iskustvo bijega od banalnog i svakodnevnog.

Na kraju, urednik ovog časopisa (i tajnik/direktor udruge ZEON), dakle dolje potpisani, postao je i novi predsjednik Saveza Dravska liga, i to na godišnjem skupu tog Saveza, održanom dana 25. travnja, u Žabniku u Međimurju. Tim više ovaj projekt monografije o Muri, Dravi i Dunavu mora započeti, a knjiga ugledati vodu rijeka o kojoj kazuje.

urednik Siniša Golub

VIJESTICE

STIPE BOŽIĆ boravio je u Međimurju, tijekom ovogodišnjeg Mura rafting kupa! Za neke samo obična vijest, za druge dobar pokazatelj kako kvalitetne akcije uvijek privuku značajne ljudi. Vrhunski alpinist i vodeći čovjek brojnih ekspedicija, Hrvat koji je našu zastavu odnio na brojna netaknuta mjesta na Zemlji, autor serijala i (već rasprodane!) knjige "Sedam vrhova" kaže da počinje snimati serijal o hrvatskim rijeckama, pa ga je put doveo i u Međimurje, na Muru. Zovu ga iz cijelog svijeta, a svojim djelom zaslužio je to da mu je danas teže odlučiti kamo će otići, nego skupiti sredstva i novac potreban za taj put. Živi Dokaz da se sposobnošću može ostvariti svaki san i cilj, čak i ako se pojedinac ne bavi biznisom ili politikom. Pravi uzor mladima.

DJEČAK sam po sebi nije vijest, ali Dječak u prirodi s opremom malog prirodoslovca to svakako jest! Dok, naime, elektronske bezvezarije i masovni mediji sve više okupiraju pažnju mlađih naraštaja, sresti mladog čovjeka kako s oduševljenjem promatra prirodnji svijet izvan granica naselja daje nam nadu da naš rad u ekološkim udrugama nije uzaludan, da postoje i oni koji će nastaviti borbu za očuvanjem prirode i okoliša kao osnovnog preduvjeta za život na ovom Planetu. Ova vijest pohvala je svima koji se prepoznavaju u liku Dječaka kojeg je zabilježila naša foto-kamera. Svaka čast!

DRAVSKA LIGA, Savez ekoloških udruga od Čakovca do Osijeka, održao je svoju redovnu godišnju Skupštinu u Žabniku (Sveti Martin na Muri), u nedjelju 25. travnja. Odobrena su izvješća do sadašnjeg sekretarijata Saveza, a isti je prešao u ZEO Nobilis, gdje će se zadržati najmanje do sljedećeg susreta Skupštine. Helena

Hećimo-
vić okončala je svoj predsjednički mandat, a novi predsjednik Saveza DL je - Siniša Golub.

SRD ČIKOV iz Žabnika sve je učestalije domaćin raznih društvenih događanja na rijeci Muri; od susreta *oldtimera* do Međimurskog dana rijeke Mure. Očito da se i bez značajnog inputa iz općinskog proračuna može puno toga napraviti, ako postoji vizija i čvrsta volja tek nekolicine ljudi. Rad ove udruge model je po kojem bi moglo/morale raditi sve lokalne turističke zajednice, od Štrigove do Kotoribe. Zašto? Jer pokazuje ŠTO to može dovesti turiste u to naše Međimurje malo. To je akcija u pravom prirodnom ambijentu, a ne prazno naklapanje i sastančenje uz obaveznu dnevnicu.

RIBIČI i LOVCI, točnije Savezi koji okupljaju brojne članove udruga tih profila, osnovali su (odvojeno) početkom ove godine i službena tijela za zaštitu prirode i promidžbu svojih djelatnosti. Oba Saveza iskoristila su pomoć udruge ZEON, s time da su ribiči iskazali više interesa i volje za konkretnim aktivnostima, dok su lovci izglasali još jedan plan i program kojeg nema tko provoditi. Pa onda neka se ne čude kad ih "lubitelji životinja" sljedeći put prozovu u javnim glasilima. Jer, imali su priliku učiniti nešto korisno i javnosti kvalitetno predstavljeno, naime lovci, zajedno s najvećom udrugom za zaštitu prirode i okoliša. Ali nisu. Zato jer uvijek žive u aoristu, dok ostatak svijeta ipak prati trendove, pa i ove današnje u 21. stoljeću.

SUNČANA ŠKRINJARIĆ napustila je ovaj svijet iznenadno, kao što to čine mnogi umjetnici. Spisateljica, autorica više kulturnih romana, od kojih posebno izdvajamo i preporučamo nagrađeni *Pisac i princeza*, izdahnula je u noći s 20 na 21 travnja. Ovaj mali *in memorian* najmanje je što možemo učiniti za ženu uz čije smo knjige sretnije i maštotitije odrastali. Vjerujemo da će se na istim izvorima napajati još brojne generacije djece i mladeži. Samo što će odsad u bilješkama o piscu, uz ime ove velike hrvatske književnice uvijek stajati i dvije godine ograđene u zagradi: (1931.-2004.).

Goričan - Donja Dubrava

@ 08. svibnja 2004.

Za razliku od prethodna dva raftinga (bolje rečeno: spusta čamcima) rijekom Murem, s ishodištem u Svetom Martinu na Muri i ciljem u Goričanu, ovogodišnji je započeo u Goričanu i završio tek nekoliko stotina metara prije ušća Mure u Dravu na skeli pri Donjoj Dubravi. Činjenica je da je - u prkos kiši - dvije stotine avanturista u dvadesetak čamaca uporno veslalo tijekom cijelog spusta (neki kvazi frajeri su se švercali u motornim čamcima, kao i proteklih godina), te da je tridesetak riječnih kilometara sveladano bez obzira što na startu nije bilo klipića ili nekog drugog peciva za dobro jutro. Kao nadomjestak hrani, treštali su nesnosni elektro-zvukovi, što neki čak nazivaju glazbom, ali što nikako ne spada u pitomi, usput i zaštićeni krajobraz najsjevernije hrvatske rijeke.

Podalje od pukih činjenica, treba istaknuti neka (osobna) zapažanja po kojima će se naknadno vrednovati cjelokupni rezultat ove akcije. Prije svega, to je dobra volja organizatora akcije - **Grada Čakovca** - koji je od prve točke na Muri udaljen najmanje desetak kilometara, te Gradskog poduzeća **EKOM** s direktorom Miodragom Novoselom, popularnim **Cicijem**. Oni su podnijeli najveći teret u organizaciji ove akcije, iako je na akreditacijama spomenuto više sponzora. Vrijednost akcije prepoznao je i **Stipe Božić** (sram vas bilo ako ne znate TKO je on!), što znači da ova outdoor aktivnost mora postati učestalija od samo - jednom godišnje! Upitno je samo: ŠTO ili KOGA čekaju međimurske pomurske općine i njihove turističke zajednice. Valjda limunadu?

Critica za povijest: ove godine udruga ZEO Nobilis imala je zakupljena dva čamca, a čak 18 članova neumorno je veslalo tijekom cijelog dana, uvijek na čelu gumene, žute flote. Ako znamo da je kotizacija po osobi iznosila čak =**250,00 kuna** (PDV uključen), onda je svakom jasno da je članovima ZEONa uistinu stalo da se glas o Muri pročuje i izvan ovog malog, močvarnog Međimurja. Uostalom, ljubav prema Zemlji započinje u zavičaju; da bi ga ljubio, moraš ga poznavati! A sve mi se čini da u zadnje vrijeme samo rijetki ljube zavičaj na djelu. Riječi im, nekako, više odgovaraju.

Siniša Golub, sudionik raftinga

TKO JE ZAPALIO TRSKU ?

Književnik i filmski kritičar Jurica Pavičić ustupio nam je prava na pretisak ovog teksta, objavljenog u Jutarnjem listu (Vijesti iz Liliputa, subota, 13. prosinca 2003.) povodom izazvane ekološke katastrofe koja je zadesila Park prirode Vransko jezero.

Istog dana, iste večeri, na dva različita kraja Hrvatske zbila su se dva događaja koji su jedan drugom konkurirali za udarne dnevničke termine. U Zagrebu, u mesinganoj pompi predsjedničkih dvora, mandatar nove vlade Ivo Sanader od predsjednika je države dobio kožom ukoričeni mandat za svoj novi posao. Gotovo istodobno, tristo kilometara južnije, u Vrani pokraj Biograda nepoznati su lokalni počinitelji benzinom i žigicama spalili 90% rezervata za ptice Vransko jezero, zaštićenog parka prirode.

Premda nepovezani osim vremenskom podudaranošću, ova dva događaja kao cjelina pokazuju sav užas sadašnjeg stanja nacije. Premda im to vjerojatno nije bio naum, biogradski su palitelji svojim djelom cjelokupnoj javnosti poslali jasnu poruku: u Hrvatskoj se vlasti mogu mijenjati, mogu žuti žutovati i crveni putovati, ali ima nešto što ostaje trajno i stalno isto - naš duboki primativizam i banditski, balkanski prijezir spram redu. Bila je to poruka koju su nam poslali vranski palikuće, i tu smo poru-

ku primili. Okej, jasno nam je: nema za ovu zemlju nade, nitko nju neće pokrenuti, nju pokreće samo njen tektonski egoizam i duboko ukorijenjena zloča. Zbog važnosti te poruke, zbog jasnoće kojom je iskazana, od dva događaja koji su se iste večeri dogodili onaj provincijski, vranski, kudikamo je važniji. Benzinska luč koja je rasvijetlila Vranu jasno je obasjala budućnost kojoj hrimo.

Vransko je jezero spaljeno namjerno. Oko toga nema nikakve dvojbe. Isto tako nema dvojbe da su to učinili lokalni domoroci zato što su čaplje, štijoke, kormorani i patke stajali na putu njihovom slijepom egoizmu. U rezervatu nisu smjeli loviti i nositi puške. U rezervatu – o, zamislite samo – nisu smjeli graditi. Onima koji su usred zaštićena parka napečili svoje betonske nastambe čak je priječeno rušenjem. Izloženi takvom "teroru" lokalci su, kako je sasvim smireno rekao jedan od njih na TV-u, bili prinuđeni na "osvetu" u ognjenom obličju.

Još pred nepunih godinu dana tadašnji se ministar

okoliša Božo Kovačević drznuo i pokušao rušiti barem neke od kuća koje su ugrizle rezervat. Tada su se šleperi i labudice izvlačili na cestu, za graditelje u parku prirode razumijevanje je pokazivao čak i regionalni tisak, one koji su priječili rušenje podržala je županija, a na barikadama se našao i lokalni svećenik. Sada, kad je park pretvoren u zgarište, svi šute. Nitko od vlasti ni na jednoj razini nije se spustio do Vrane i pogledao zlodjelo. Zadarski biskup dva je dana poslije trkeljao u Zadru nešto o obitelji i drogi, a ni riječju se nije osvrnuo na one koji su spalili hram Božji. Za naš balkanski mentalitetni mainstream

Vransko je jezero spaljeno namjerno. Oko toga nema nikakve dvojbe. Isto tako nema dvojbe da su to učinili lokalni domoroci zato što su čaplje, štijoke, kormorani i patke stajali na putu njihovom slijepom egoizmu. U rezervatu nisu smjeli loviti i nositi puške. U rezervatu – o, zamislite samo – nisu smjeli graditi.

samo se pederi i urbani šminkeri mogu uzbudjivati oko nekih ptičurina i blatne vode. Taj isti mentalitet, međutim, sebe drži domoljubnim i nabožnim, pri čemu se domoljublje sastoji u mržnji spram Srba, a nabožnost u mržnji spram "crvene bande". U taj isti domoljubno-katolički sklop ne ulazi, međutim, ljubav prema zavičaju, prema prirodi, pejzažu, dakle svemu onom što bi valjda trebalo biti Božje djelo, i k tomu – strogo tehnički – ono "lijepo" u kovanici Lijepa naša. Zato palež Vrane nije vijest, nije šok ni za naše vjerske službenike, ni za političku elitu, ni za lokalni domoljubni živalj. Paradoksalnim obratom, taj je palež šok i događaj tek za one "odnarodene" koji "mrze Hrvatsku".

Zato se nemojmo zavaravati oko hrvatskih eko-mitova poput zdrave hrane ili djevičanske prirode. Jedini razlog što je Hrvatska još donekle netaknuta jest što nas ima malo. Gdje smo god zagazili, gdje smo god grupirani malo brojnije - uprljali smo sve, u svom dubokom, nepismenom, trogloditskom prijeziru spram domu i zavičaju.

Vranske ptice stale su na put onoj najjačoj snazi u hrvatskom društvu, jedinoj koju ni jedna administracija, zakon ni moral ne mogu obuzdati – to je gramzivi egoizam. Potpaljen vjerskim licemjerjem, općom korupcijom i državnom slabosću taj je egoizam metastazirao ovim društвом: on uništava pejzaž, urušava društvenu ko-

heziju, truje ljudе, negira pravičnost. Čapље i liske našle su se na putu tom egoizmu koji bi se htio nesmetano širiti, zabetonirati sve što se može, eksplorirati sve što se da i sajći ono što se eksplorirati ne da. Taj egoizam dominantni je obrazac društvenog ponašanja hrvatskog postkomunizma, i uvjerljiv dokaz kako ovoj naciji kmetova i palikuća evidentno treba represija poput komunističke, a da ne bi sve sažgala. Taj se egoizam u vranskom slučaju spojio s dubokim prijezirom prema prirodi, tako svojstvenom gladnom, kukavnom brdskom selu. Nestalno, nomadsko i nepovjerljivo, to je selo stvorilo prema prirodi posve instrumentalan odnos u kojem je drvo koje se ne može obrati ravno štakoru. To je kultura koja betonira okućnice, truje kućne ljubimce, siječe stabla uz more, pa tako i gradi u divljini. Zato se nemojmo zavaravati oko hrvatskih eko-mitova poput zdrave hrane ili djevičanske prirode. Jedini razlog što je Hrvatska još donekle netaknuta jest što nas ima malo. Gdje smo god zagazili, gdje smo god grupirani malo brojnije - uprljali smo sve, u svom dubokom, nepismenom, trogloditskom prijeziru spram domu i zavičaju.

Oscar Wilde je napisao kako život oponaša umjetnost, ne obratno. U slučaju vranskog paleža pada nam na um davna, srodnna umjetnička referenca. To je dakako serija "Salaš u ma-

fotografiju ustupio PP Vransko jezero

jom ritu" koju je sedamdesetih načinio zagrebački filmski kralj Branko Bauer. U toj seriji golo-bradi banatski seljaci potpale njemačko vojno žito strjelicama i kudjeljom. Posljedice su strašne: Nijemci zatvaraju izlaze iz mjesta, a u selo dolazi isljednik Šicer da milom ili silom iz seljana izvuče istinu o paležu. On se ulaguje, časti pićem, ali i strijelja. Svakog redom pita "Tko je zapalio žito?", a ta rečenica koja se u seriji sto puta ponavlja za moju je generaciju postala uzrečica kojom se etiketiraju dosadni i naporni ljudi. Ipak - Šicer nije bio dosadan lik. Bio je fascinantan - pedantan, temeljit i ljubazan, najbolji pulp negativac te ere, ali i jezovit primjer germanске efikasnosti.

Poznajući temeljitost i efikasnost hrvatske države, niti će Vrana dočekati svog Šicera niti će palikuće biti obznanjeni svijetu uz dobošarev povik "daje se na znanje!". To je okrutna istina. Hrvatska nema snage za opravdanu represiju. Ona nema volje, sposobnosti ni čudorednih kvaliteta da bi se skrbila o vlastitoj kulturnoj i prirodnoj baštini. A ako je tako, onda je stanje kolonije naše prirodno stanje, onda nam treba neki Šicer da bi to činio umjesto nas.

ZAŠTITA PRIRODE

18. travnja 2001. godine, Skupština Međimurske županije donijela je odluku o zaštiti krajolika rijeke Mure kao značajnog. Od te odluke prošle su pune tri godine, a pokretač zaštite nizinske rijeke Mure nije publicirao ni jedan info-letak ili neku drugu publikaciju kojom bi žiteljima naselja uz Muru objasnio zašto je MURA zaštićena i kako će ta zaštita utjecati na njihov (su)život s tom rijekom. Udruga ZEON stoga je pokrenula *Međimurski dan rijeke Mure* kako bi popularizirala zaštitu MURE kao najvrednijeg prirodnog objekta u Međimurju.

(18. travnja) Međimurski dan rijeke Mure

Tri godine relativno jeugo razdoblje, čak tri četvrtine uobičajenog političkog mandata općinskih i regionalnih vlasti. No, u te tri godine, točnije od travnja 2001. do travnja 2004. godine iz tiska nije izašao čak ni jedan letak, a kamoli nešto opširnije, neka tiskovina kojom bi se žitelji naselja uz rijeku Muru upoznali s razlozima zaštite rijeke Mure u kategoriji "značajnog krajolika", sukladno Zakonu o zaštiti prirode. U te tri godine izglasan je i novi Zakon o zaštiti prirode, a predlagач i zakonski provoditelj zaštite (Međimurska županija) idalje šuti, bar što se informiranja javnosti tiče. Da ne pišemo o tome kako još nije osnovana *Javna ustanova* za zaštitu i upravljanje Murom, ali i ostalim zaštićenim dijelovima prirode u Međimurju. Kao da ta baština nije naša, pa se očekuje

da NETKO drugi vodi brigu o tome!

Kao i u množini drugih slučajeva, gdje tijela vlasti zakažu, uskače udruga ZEON. Tako je u nedjelju, 18. travnja 2004. godine obilježen prvi Međimurski dan rijeke Mure, i to u suradnji s ribičkim udrugama koje djeluju u zoni zaštićenog krajolika (ili krajobraza) ove najsjevernije hrvatske rijeke. Na događanju se okupilo preko stotinjak ljudi i posjetitelja, a cjelodnevni program u *Žabniku* obilovao je aktivnostima: od predavanja na temu prirodnih ljepota i vrijednosti rijeke Mure pa do šetnje i vođenog obilaska kroz žabničku meku, jednu od bolje sačuvanih mrvica.

Događanje je bilo dobro medijski popraćeno, iako se od predstavnika "službenog zaštita" nije pojavio - nitko! No, Mura

idalje teče, a potreba za senzibilizacijom javnosti na novo-uspostavljenu zaštitu idalje postoji.

Uredništvo Nobilisa zahvaljuje kolegama iz časopisa *Hrvatska vodoprivreda* koji su u travanjskom broju tog časopisa (br. 136), na duplerici objavili foto-reportažu o prirodnim ljepotama rijeke Mure i tako ideju obilježavanja dana Mure izdigli na nacionalnu razinu.

Tako je zaključeno da treba tiskati novi promidžbeni materijal i održati novu seriju predavanja za žitelje općina uz Muru, kako bi ideja zaštite ovog najvrednijeg prirodnog objekta u Međimurju uistinu imala smisla. Koliki će opseg ovog posla odraditi udruge, a koliki sama Županija, pokazat će vrijeme. No, ostaje činjenica da Međimurska županija u popularizaciju zaštite rijeke Mure ne ulaže dovoljno, ako čak išta proračunskog novca. Pa je onda teško očekivati da će ljudi na terenu (oni koji žive s Murom) poštivati odredbe zaštite, ako ni ne znaju o kakvoj se zaštiti radi i koja to nova pravila vladaju u krajoliku Mure s kojom su oduvijek živjeli.

Nobilis za djecu i mladež

Kad je ovaj časopis počeo izlaziti, sada već davne 1994. godine, ideja uredništva bila je da uvijek nekoliko stranica bude posvećeno djeci i mlađima, jer oni su ti na kojima svijet ostaje. Isto tako, jer i naš narod kaže - starog konja ne možeš naučiti jahati!

U svakom dosadašnjem broju Nobilisa, pokušali smo održati tu ideju i zbog toga je ovaj časopis jako dobro prihvaćen u mnogim (ne svim!) međimurskim osnovnim školama. Evo, ako ga čitaš i TI, znači da je stigao i do Tvoje škole. No, od ovog broja uključili smo i VAS - djecu i mladež - u stvaranje našeg zajedničkog časopisa, i to natječajem na temu "MURA - rijeka mojeg djetinjstva". Na natječaj se prijavilo podosta radova, a na sljedećim stranicama objavljujemo dva najbolja prozna sastavka, te dvije pjesme čiji nas motivi odvode na uvijek zanimljivu, najsjeverniju hrvatsku rijeku Muru.

Sljedeći broj Nobilisa izlazi tek na jesen, početkom sljedeće školske godine. Istovremeno, objavit ćemo i **DNEVNIK ZA PRIRODU**, kao i na početku ove školske godine, pa ćemo ga putem škola dostaviti do svakog od VAS.

Ali, dok nas ta jesen ponovno ne okupa bojama, šaljite nam svoje rade, umjetničke i dokumentarne tekstove i fotografije. Najbolje ćemo objaviti i nagraditi vrijednim knjigama.

Za VAS koji koristite internet, adresa je: zeonobilis@yahoo.com

a za ostale koji vole poštu i poštare:

ZEO Nobilis

Šenkovec, Vrtna 1
40000 Čakovec

Veseli i zdravi preko ljeta bili!

Mura - rijeka moga djetinjstva

Naša Hrvatska ima mnogo nacionalnih parkova, zaštićenih mjesta, kao što su ljepote Plitvičkih jezera. Svi slapovi prelijevaju se jedan preko drugoga, šuškaju kao da lete na tisuće pčela. Ili možda slapovi Krke? Oni su također nešto posebno, ali nema ništa ljepšeg od naše stare ljepotice Mure.

Iako je Mura nekad davnog bila blistava kao suza u oku, kao ogledalo Međimurja, i danas ima još nešto te ljepote. Bijeli labudovi, kao galebovi na moru, posjećuju našu Muru. Sepire se u vodi kao neki gospodari, koji bi svojim izgledom željeli zadiviti cijeli svijet. A kad tek rašire svoja krila, bolje da i ne pričam, jer ne bih mogla opisati svu tu ljepotu. Kad sjaj i sunce u ljeti, voda blista kao more u predvečerje, a vesele kopnice pak skaču kao da se natjeravaju. Ljetni povjetarac lagano pleše sa šašom i trstikom, a lastavice, koje su također prisutne, lagano lepšaju oko.

U ljeti je Mura i okolica najživlja, ali i korisna za ljude, jer kravice mogu pasti travu, zajedno s kozama. Ljudi bi za to vrijeme sjedili ispod onog ogromnog hrasta i razgovarali. U ljeti još i žabe ožive. Kad bi pjevale svoju pjesmu stari bi ljudi rekli: "Ve bu dežđa, žabice se oglasaju!"

A u jesen?! Nešto najljepše, barem meni! Okružuje te šareno lišće, ponekad pada i topla kiša, a Mura tad žubori, kao nekad, kad je bio stari mlin. Životinjice se spremaju za zimski san. Najviše je krtičnjaka. Krtice su uvijek najbolje aktivne. Trava, šaš... dobiju žuto-zlatnu, prekrasnu boju. Lišće leti zrakom, a nađe se i na površini vode. U jesen je i stara skela na Muri zaposlena. Ljudi odlaže po zrele plodove. Zrelo grožđe, kukuruz, to je miris jeseni.

Na Muru dolazi zima, a jesen sa sobom uzima plodove, životinjice, biljke... Ali, svejedno je lijepa. Blista bijela, kao biser koji je prekrio cijelu okolinu. A Mura, voda prekrivena svjetlucavim bijelim ledom, naljepšim pokrivačem koji ikad može imati? Mura nikad nije sama, ni u zimi kako god hladno bilo. Za sanjanje, klizanje, grudanje idealno mjesto je divna, maštovita rijeka Mura.

Proljeće je! Uvijek u proljeće imam osjećaj da se život oko Mure, te i ona sama, počinje buditi. Dolaze vesele lastavice, žabe, šišušne kopnice, a u rano proljeće i pokoji otmjeni gospodin labud. Ono pomalo pusto drveće iz zime vraća natrag svoju zelenu odjeću. Sve mi miriše po svježem, kao da je nastala neka nova Mura. U sva četiri godišnja doba, kao što vidite, ona je prava krasotica.

Ali, ipak mislim da bi je trebalo zaštiti, jer je neki ljudi ne poštjuju. Bacaju u nju smeće ne misleći da ubijaju: život u njoj, vesele malene ribice, ali i okolinu, te one velike šume, drveća poredana poput vojnika, cvijeće koje nam daje kisik i ujedno krase okolinu lijepе Mure. Ja volim Muru više od sviju rijeke što se nalaze u Hrvatskoj, jer to je mjesto gdje se volimo igrati i zimi i ljeti, po danu pa čak i po noći. To je rijeka moga djetinjstva; tu možemo skakutati i razgovarati. Mogu još samo reći da ne postoji ljepše mjesto od naše stare krasotice Mure.

**Kristina Novak
OŠ Podturen**

Mura, rijeka mojeg djetinstva

Plavetnilo... Šećem po vrelom sprudu. Ledena voda pljeni moja užarena stopala. Koliko li sam puta tuda prošla? Kao djetetešce skakutala sam ovom stazicom. Sve je i danas ostalo isto. Zelenilo, stabla, cvijeće, voda, ništa se nije promjenilo. Još uvijek stara stabla naginju svoje smaragdne, sjenovite grane nad mutnu rijeku. Usnula ljepotica brižno umiva najbliže joj kamenje.

U mislima mi oživljuju Cesarićevi stihovi: "Teče i teče, teče jedan slap...". Moj život kao da hitro hita u tim stihovima, u toj rjeci života. Nazirem svoj odraz u mutnom ogledalu...

Mala djevojčica koja nestasno trčkara za šarenim leptirom promjenila se. Nježni vjetar stotinu je puta promrsio moju kosu baš ovdje. Zagledah se.

Na drugoj strani umorne ljepotice divlje se rasprostire raskuštrana trava. Ljetni vjetrič njiše vlati te trave prema blagom licu mutne rijeke. Ne vidim dno, ne vidim kraj toj rjeci. Baš poput života, poput mog djetinjstva. Ne sjećam se kad sam prvi put ugledala ovu netaknutu prirodu. No puno puta valjala sam se ovom mirisnom travom brojeći oblake.

Sunce je već na izmaku snaga. Sjajno se pogledava u tajanstveno ogledalo. Uskoro će sunce ugasiti svoju zlatnu svjetiljku. Poći će i ja. Zvjezdice pale noćne lampice.

Idem, neka divan krajolik drijema, neka ga moja Mura uspava tiho pjevušeći uspavanku.

**Marija Matulin
OŠ Kotoriba**

Mura - reka mojega detinjstva

Mura je vesela bila
i ljudima kruha delila,
dok je moj deda mali biv.

Klopotali su melini,
vodu su po sebi razlevali,
dok je moj deda mali biv.

Melja friška, dišeča,
kak mesec žota i rastepeča,
letela je vun,
dok je moj deda mali biv.

Denes sam ja mala,
a ona ista Mura drugač zgledi.
Črna, gosta, potmoječa,
globoka i ne več dišeča!
Vleče se steška,
nemre drugač,
nemre več čista biti.
Smo je zgrdili!

A tak nam je lepa
i vesela mogla biti
i ljudima i ve kruha deliti.

Marta Horvat
Osnovna škola Goričan

ŽABE Z ŽABNIKA

Prve se v seli zbudijo,
Krekečejo, regečejo,
Sakoga glasno pozdravljajo,
Popejfke si veselo popejavljajo.

Rega-rega, rega-rega.

Cejli den se zatirovlejo,
Skočejo, lampesajo,
Kak prove Žabničnjake
Se po redu pretračajo.

I sausidovu Katu i
Maru i Francu i
Jaužu i Regu.

Rega, rega - rega, rega.

Kak se kmica rivle
Tak i une ftijhnejo
V mloj se potegnejo
I spot se posprovijo.

Re-ga, re-ga, re-ga...

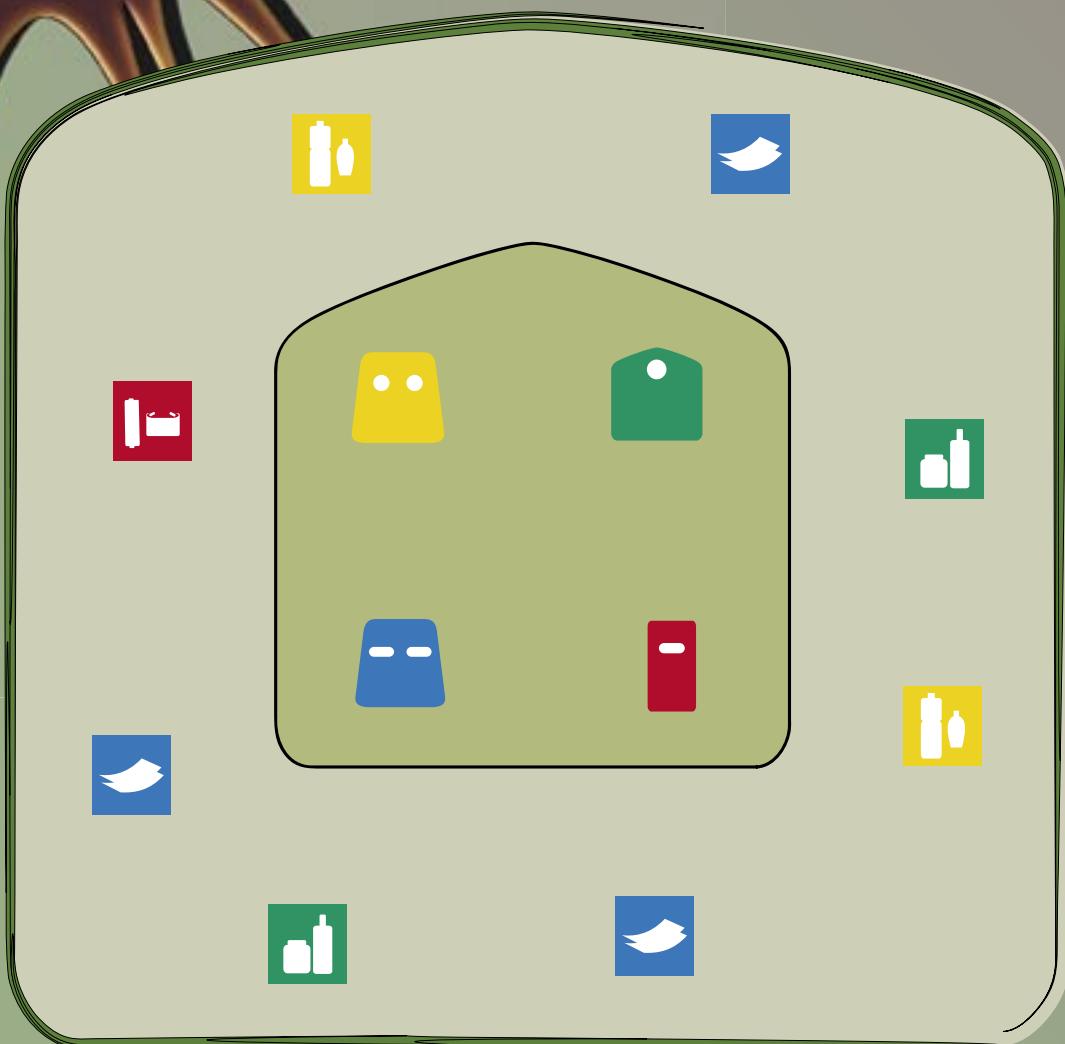
Ivana Puklavec
OŠ Sveti Martin na Muri

KAM SE KOJE SMEĆE MEČE

Učenje kroz zabavu! To je najlakši način da upamtite stvari koje su važne u svakodnevnom životu. A pravilno odlaganje smeća jedna je od najvažnijih stvari u zaštiti okoliša. Zato Vam NOBILIS poklanja ovu malu, ali poučnu igru.

Zadatak je jednostavan: Olovkom povežite sličicu koja prikazuje otpad s kontejnerom u koji se taj otpad odlaze! Nakon toga igru pokažite svojim roditeljima, kako bi i oni saznali: Kam se koje smeće pravilno meče?!?

ČAKOM

KAKO se ponašaš u Prirodi?!?

Prije nego kreneš u prirodu, dobro upamti ova tri slova:

N O T

koja znače:

[Ne Ostavljam Trag]

To znači da u šetnju i istraživanje prirode moraš krenuti spreman na nova saznanja, ali isto tako obziran da svo smeće koje ti ostane (papiri od čokolade ili tetrapak od soka) spremiš u svoj ruksak i doma baciš kamo i spada: u kantu ili prikladni kontejner. Koru od banane ili ostatak od bilo kojeg voća možeš slobodno baciti u šumi, najbolje pokriti lišćem ili travom. To će istruliti i postati hrana biljkama ili malim životinjama. Uvijek nosi u mislima poruku koja kaže: **Ne ostavljaj u prirodi ništa osim tragova svojih stopala.**

Sigurno već znaš da koru stabala ne smiješ oštećivati, zarezivati nožem ili nekim drugim oštrim predmetom. Isto tako, ako naiđeš na gnijezdo ptice ili leglo životinje, ne diraj život koji raste unutra. Majka je vjerojatno negdje u blizini i čeka da se ti makneš, pa da se ona vrati svojim mладuncima.

U prirodu uvijek odlazi prikladno odjeven, a posebno pazi na obuću. Ako znaš da ćeš hodati po oštrom kamenju, obavezno obuj čvrstu obuću. U ruksak uvijek stavi dovoljno vode, nešto voća ili manju čokoladu. Oko vrata uvijek nosi dalekozor, a u džepu kompas. To će ti pomoći da se lakše snađeš u svijetu bez prometnih znakova i putokaza.

Želiš li vidjeti prirodni svijet, imaj poštovanja prema svemu što te okružuje. Istražuj u tišini, pa će ti se priroda sama otkriti. Tako ćeš saznati mnogo toga što ne piše u knjigama, a to će te znanje učiniti bogatijim od bilo kojeg novca.

Ne uzbudjuj se previše ako negdje vidiš kako roda lovi žabu, kako orao ili jastreb love mladu patku, a lisica zeca. Sve je to sastavni dio života u prirodi: Jedni jedu druge i svaka životinja ili biljka jednom postane hrana nekoj drugoj. To je prirodni krug u kojem i sam sudjeluješ. To se zove **prehrambeni lanac** o kojem ćeš učiti u višim razredima osnovne škole.

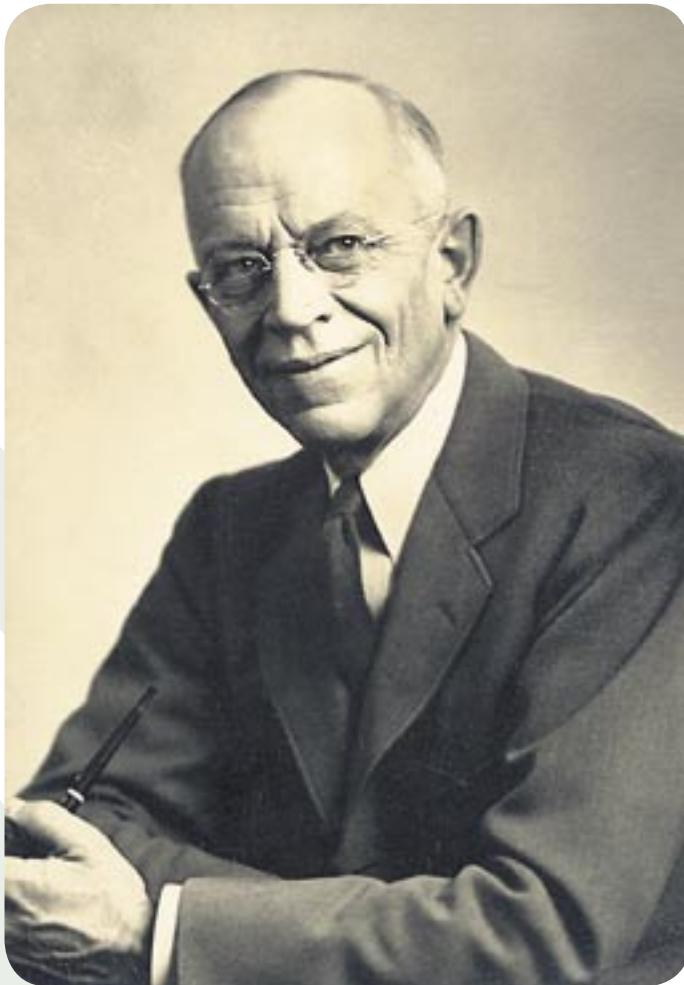
Priroda je prekrasna i zimi kada gotovo cijela spava dubokim snom. Zimski san nekih životinja nazivamo **hibernacijom**. Ako kreneš u prirodu zimi, nećeš pogriješiti ako sa sobom poneseš klip kukuruza ili jabuku, pa je ostaviš na mjestu gdje u snijegu vidiš mnoštvo tragova životinja. Srne, zečevi i druge životinje koje ne spavaju zimski san bit će ti jako zahvalne.

Potakni svoju učiteljicu ili učitelja, tako da tvoj razred što više vremena provede u prirodi. Otvorena je priroda najbolja učionica, jer je cijeli svijet nadohvat ruke i nadohvat svih osjetila koja te vode kroz tvoj život. Sve što uočiš u otvorenoj prirodi - **vjeruj** - bit će ti lijepa uspomena jednom kad ostariš i kad će ti se ovaj naš svijet činiti manjim nego danas.

Živio, prijatelju moj!

Aldo Leopold (1887. - 1948.)

Courtesy of the Aldo Leopold Foundation www.aldoleopold.org

Iako ovog velikog američkog prirodoslovca mnogi smatraju čak i ocem moderne ekologije, ni jedna njegova knjiga nikad nije prevedena na hrvatski jezik, a tijekom našeg istraživanja pronašli smo samo jedan značajniji članak o njegovom liku i djelu (*Sociologija sela*, 37, 1999.).

Aldo Leopold međunarodno je priznati američki ekolog, znanstvenik, izuzetni učitelj, filozof, daroviti pisac, jedan od pionira promicanja razumne uporabe prirodnih dobara, posebno tla i vode. Kao prvi profesor upravljanja lovstvom na Odjelu za ekonomiku poljoprivrede Sveučilišta u Wisconsinu (SAD), svoje je djelovanje posvetio ideji održive poljoprivredne proizvodnje. Ključnim elementom provedbe održive poljoprivrede držao je očuvanje integriteta, stabilnosti i ljepote biotičke zajednice. Mnoge njegove misli iz brojnih eseja o poljoprivredi i danas su aktualne, a po prinosima on je u istoj razini sa Rudolfom Steinerom, osnivačem antropozofije i Sir Albertom Howardom, utemeljiteljem suvremene organske poljoprivrede.

Istinu je teško iz njegove bogate biografije izdvojiti najvažnije elemente. Ipak, njegova zbirkica kratkih pripovijesti o prirodi i filozofskih eseja (*A Sand County Almanac*, 1949.) tiskana tek nakon njegove smrti, doživjela je brojna izdanja i prijevode na mnoge svjetske jezike. Filozofija na kojoj počива njegova ekološka misao omogućila mu je da otkrije što znači živjeti u skladu sa zemljom i s drugim živim bićima. Ideja "**etike zemlje**" (*land ethic*) ponikla je iz Leopoldove percepcije okoliša u njegovu rodnu mjestu na strmim obalama Mississippija blizu Burlingtona, država Iowa.

U svojem stvaralačkom životu, odradio je mnoge projekte i napisao brojne radove, a uz to još i odgojio petero djece, koji danas dosljedno održavaju kult Aldo Leopolda, provodeći brojne programe u kojima se očituju ideje koje je Leopold već davno opisao u svojim knjigama. **Zaklada** koja nosi njegovo ime redovno provodi edukaciju svih dobnih uzrasta Amerikanaca, dјelujući time poput zupčanika u procesu zaštite prirode i okoliša. Uostalom, kako je i sam Aldo Leopold rekao:

Držati sve zupcem i kotačem prvi je preduvjet intelligentnog ponašanja.

www.aldoleopold.org

ALDO LEOPOLD tvorac je koncepta ETIKA ZEMLJE (land ethic), poradi kojeg je - između ostalog - i prozvan ocem moderne ekologije!

ETIKA ZEMLJE

(zemlja; u smislu ove filozofije ne kao planet, nego kao zajednica različitih elemenata)

Kako, dakle, ni jedno književno djelo Alda Leopolda nije prevedeno na naš, hrvatski jezik, tako ćemo ovdje (za VAS, naše čitatelje) objaviti kratki prijevod ulomaka iz eseja objavljenih u proširenom Almanahu pješčanog okruga.

Etika zemlje jednostavno proširuje granice zajednice uključujući zemljишta, vode, bilje i životinje, ili zajednički: zemlju. Ona jednostavno znači: *zar mi već ne iskazujemo našu ljubav i obvezu zemlji slobodnih i domu hrabrih?** Da, ali što i koga mi zapravo volimo? Zasigurno ne zemlju, koju smo navrat-nanos pustili da je otplavi rijeka. Zasigurno ne vode, za koje držimo da nemaju drugu funkciju osim pokretati turbine, prenositi plovila i ispirati kanalizaciju. Zasigurno ne bilje, čije smo čitave zajednice iskorijenili bez ovlaženog oka. Zasigurno ne životinje, od kojih smo već uništili mnogobrojne najveće i najljepše vrste. *Etika zemlje*, naravno, ne može sprječiti promjenu, upravljanje i uporabu ovih 'resursa', ali ona afirmira njihovo pravo na nastavak postojanja i, barem u dijelovima, nastavak njihova postojanja u prirodnom stanju.

(* američka sintagma: *land of the free and home of the brave*)

U eseju iz 1947. godine pod nazivom "**Ekološka svijest**" (*The Ecological Conscience*), Leopold je ponudio zanimljiv komentar u vezi s protokom vremena potrebnim da bi se razumjеле dugoročne promjene (u prirodi i okolišu) i utjecaj društva na njih:

Ne gajim iluzije o brzini i preciznosti kojom ekološka svijest može postati funkcionalnom. Kako bi se definiralo uljudno ponašanje u društvu bilo je potrebno 19 stoljeća, a taj proces još uvijek traje i nalazi se tek na pola puta. Isto toliko vremena trebat će sigurno e da bi se razvio kodeks ponašanja u odnosu čovjeka spram zemlje. U takvim situacijama ne bismo se trebali opterećivati ničim drugim, već samo pravcem kojim se krećemo.

Možda se u skoroj budućnosti nađe nakladnik koji bi preveo i objavio barem jedno od mnogih kulturnih djela ovog velikog prirodoslovca. Dok se to ne dogodi, ostaje nam utjeha da se na internetu (na više adresa) može naći cijeli opus Aldo Leopolda; dakako, u izvorniku, ali ipak ...

EKOSUSTAVI I NJIHOVA OBNOVA

Potražite li na internet-pretraživaču Googleu što je to Ecosystem restoration, dobit ćete približno 436.000 linkova. Očito, riječ je o nečemu jako poznatom u svijetu, ali da li i kod nas?!?

Obnova ekosustava

Dio linkova odvest će vas i na pojam "**ecological restoration**" ili ekološka obnova što je svojevrsni sinonim za obnovu ekosustava, jer upravo je ekosustav jedan od temeljnih pojmljiva ekologije.

Obnovom ekosustava (posebno prerije) bavio se i prirodoslovac Aldo Leopold kojeg smo ukratko predstavili u ovom Nobilisu. Riječ je o ponovnom vraćanju u (primarnu ili izmjenjenu) funkciju degradiranih ekosustava, o projektima

kojima se vraća kvaliteta i funkcija djelomično ili čak potpuno uništenim prirodnim područjima. Konkretno, najблиži primjer koji si čitatelj može predočiti jest obnova područja koje se duže vrijeme koristilo kao divlja deponija. Akcijama zbrinjavanja otpada s te lokacije čini se prvi korak u obnovi ekosustava, a završne mjere uključuju ili pošumljavanje ili kultiviranje određenim biljnim zajednicama (što su tu rasle prije divlje deponije) koje onda (kasnije) naseljavaju i životinje. Rezultati takvih projekata vidljivi su tek u dugoročnom

periodu, kada na potpuno uništenim područjima nanovo rastu velike šume ili žive posebno osjetljive biljne ili životinjske vrste.

Možda cijeli (društveni) pokret za obnovu ekosustava u Hrvatskoj nije zaživio iz nekoliko razloga; ili vjerujemo da je naš okoliš još uvijek u stanju dovoljne prirodnosti (pa mu ne treba obnova), ili svijest i ekonomski moći društva još uvijek nije na razini koja bi poticala projekte obnove ekosustava tamo gdje je isti degradiran, djelomično oštećen ili potpuno uništen. Jer, nitko ne može tvrditi da nama ekološka obnova nije potrebna. Primjerice, nekad je cijelo Međimurje bilo pokriveno šumom, a danas imamo najmanji postotak šume po jedinici površine u Republici Hrvatskoj. Istovremeno, općine i gradovi pričaju o širenju zona male privrede, ali ne i o mogućem pošumljavanju raspoloživih površina.

Primjer: Vlažno stanište (berek) uništeno je divljim odlaganjem otpada do razine neprepoznatljivosti. Određenim mjerama, s te se lokacije želi ukloniti smeće i vratiti prvobitni izgled prostoru. No, kompletno smeće ne može se ukloniti jer ne postoji dovoljno finansijskih sredstava. Izrađuje se program obnove ekosustava, na način koji će biti i ekološki i ekonomski održiv. Dio smeća i opasnog otpada vadi se iz depresije u prostoru (iz korita bereka), a dio neopasnog otpada (npr. građevinski) ostavlja se na licu mjesta. Zatim se lokacija poravnava zemljom na kojoj će kasnije rasti biljni svijet. Kad to područje opet nasele i životinje (sada neke druge vrste), možemo reći da je ekosustav obnovljen, uz promjenu značajki: ekosustav bereka je pretvoren u neku drugu vrst ekosustava.

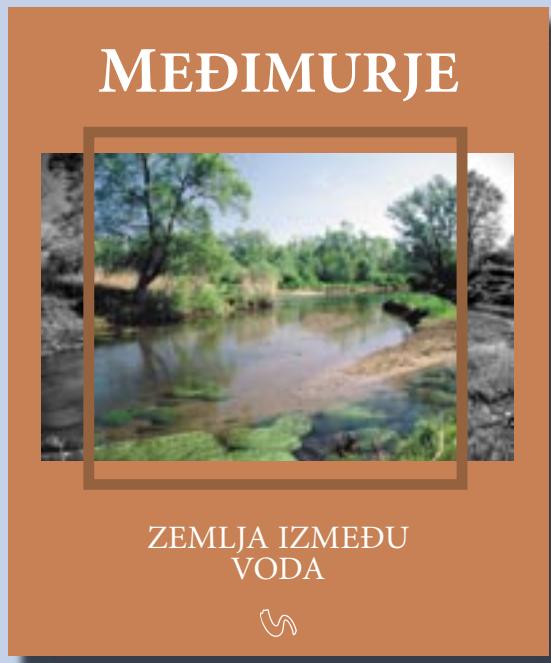
Kao što piše u uvodu, čak je približno 436.000 linkova vezano uz temu ovog kratkog članka. Ako posjetite samo nekoliko najvažnijih, već ste učinili prvi korak ka uspostavi starog prirodnog reda u novim uvjetima u kojima živimo.

Aldo Leopold zapisao je: Glavno znanstveno otkriće dvadesetoga stoljeća nije televizija, ili radio, nego složenost organizma zemlje. Samo oni koji najviše znaju o njemu mogu shvatiti kako mi zapravo malo o tome znamo. Posljednji izraz ignorancije jesu riječi čovjeka koji za neku biljku ili životinju pita: Kakvo je to dobro? Ako je mehanizam zemlje kao cjelina dobro, onda je i svaki njegov dio dobro, razumjeli mi to ili ne. Ako je biota, naravno vjećovima, gradila nešto što volimo ali ne razumijemo, tko bi onda, osim luđaka, mogao odbaciti naizgled beskorisne dijelove? Držati sve zupcem i kotačem prvi je preduvjet intelligentnog ponašanja.

23. travnja - Svjetski dan knjige

Posebna ponuda knjiga međimurske zavičajne tematike povodom Svjetskog dana knjige:

Međimurje - zemlja između voda

prva je foto-monografija Međimurja tiskana u 21. stoljeću. Na 176 stranica u boji, svoje vam fotografije na uživanje poklanjam brojni majstori fotografije koji redovno surađuju s časopisom Nobilis, ali i drugim vrsnim časopisima. Knjiga je odlično prihvaćena od strane čitateljstva, upravo iz razloga što na cijelovit način prikazuje prirodne ljepote i kulturne vrijednosti Međimurja ili horvatskog cvetnjaka kako toj regiji često tečaju. U tom smislu, ova foto-monografija najbolje pronosi sliku o Međimurju i izvan Međimurja. Knjigu možete naručiti i kod izdavača: www.sprud.hr

foto-monografija "MEĐIMURJE":
180,00 kuna

Teta Liza - život protkan pjesmom

prikazuje životni put najpoznatije pjevačice narodne glazbe iz Međimurja, dobro poznate Elizabete Toplek iz Donje Dubrave. Knjiga od 128 stranica podijeljena je u 3 poglavља: službena biografija Tete Lize, priče iz života, te na kraju - drugi o Teti Lizi. Knjiga je pisana i tiskana tijekom 2003. godine, kao tvrd ukoričeno izdanje. Osim teksta, u knjizi su objavljene i fotografije u boji, motive kojih možete provjeriti sami. Kupnjom ove knjige preko udruge ZEO Nobilis uživate poseban popust!

biografija "TETA LIZA - život protkan pjesmom": **80,00 kuna**

ZINKA ČITUŠ ČIŽMEŠIJA • SINIŠA GOLUB

TETA LIZA
život protkan pjesmom

knjige naručite na telefon **040/343-646** ili direktno pri uduzi **ZEON**

23. travnja - Svjetski dan knjige

18. travnja - Međimurski dan rijeke Mure

22. travnja - Dan planeta Zemlje

22. svibnja - Svjetski dan biološke raznolikosti

05. lipnja - Dan zaštite čovjekova okoliša

motiv zaštićenog krajolika rijeke Mure
u Međimurju • photo by ZEON